

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 36/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Emmi Vettenranta, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori (emerita) Raija Huhtanen
- professori Janne Salminen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslakia ja toimeentulotuesta annettua lakia väliaikaisesti.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2025. Laki sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta olisi voimassa 31.12.2027 saakka ja laki toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta 29.2.2028 saakka.

Esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisenjärjestyksestä koskeva jakso. Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisenjärjestyksessä. Koska esityksessä on kyse uudentyypisestä sääntelystä ja sen suhteesta perustuslain 6 §:n mukaiseen yhdenvertaisuuden vaatimukseen, hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan lausunto PeVL 18/2025 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 65 vuotta täyttäneiden vakuutettujen yleislääkärin vastaanotokäynnit yksityisessä terveydenhuollossa korvataan niin, että omavastuuosuus on enintään julkisen perusterveydenhuollon lääkärikäynnistä perittävän asiakasmaksun suuruinen. Lisäksi lakia muutetaan esityksen mukaan siten, että osa laissa tarkoitettulla lääkärin vastaanotolla määrätyistä tutkimuksista on korvattavia. Lisäksi korvattaville vastaanotokäynneille, näytteenotolle ja tutkimuksille ehdotetaan vahvistettaviksi enimmäishinnat ja korvaustaksat.

(2) Ehdotetussa määräaikaisessa sääntelyssä vakuutettuja kohdellaan eri tavalla riippuen siitä, ovatko he täyttäneet 65 vuotta vai eivät. Sääntelyä on siten arvioitava perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentissa turvatuun yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon valossa. Perustuslakivaliokunta on varsin usein arvioinut erilaisten ikärajojen asettamista sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä (ks. esim. PeVL 48/2024 vp). Valiokunta toteaa myös painottaneensa keliakiasta aiheutuvien ylimääräisten ravintomenojen huomioon ottamista perustoimeentulotuessa arvioidessaan, että perustuslain 6 §:ssä yhdenvertaisuudesta säädetty ei lähtökohtaisesti edellytä, että uusien kohdennettujen tai rajattujen julkisten tukijärjestelyjen säätämisen yhteydessä olisi aina arvioitava erikseen, edellyttääkö yhdenvertaisuus vastaavaksi katsottavan tukijärjestelyn kohdistamista myös johonkin muuhun kohteeseen (PeVL 46/2024 vp, kappale 5).

(3) Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (ks. HE 309/1993 vp, s. 42—43, ks. myös PeVL 1/2017 vp, s. 3, PeVL 31/2014 vp, s. 3/I).

(4) Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (PeVL 59/2002 vp, s. 2/II, PeVL 16/2006 vp, s. 2, PeVL 25/2006 vp, s. 2/I, HE 309/1993 vp, s. 43/I).

(5) Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentävän 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännöksessä lueteltuja erotteluperusteita voidaan pitää syrjintäkiellon ydinalueena. Lueteloa ei ole kuitenkaan tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen syy voi olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, yhdistystoimintaan osallistuminen, perhesuhteet, raskaus, aviollinen syntyperä, seksuaalinen suuntautuminen ja asuinpaikka (HE 309/1993 vp, s. 43—44, ks. myös PeVL 31/2014 vp, s. 3/I). Syrjintäkielto koskee myös toimenpiteitä, jotka välillisesti johtaisivat syrjivään lopputulokseen. Tältä osin syrjinnän käsilläolo on perusoikeusuudistuksen perustelujen mukaan arvioitava jonkin menettelyn tosiasiallisten seurausten kannalta. Suosintaa tai jonkin yksilön tai ryhmän asettamista etuoikeutettuun asemaan on pidettävä säännöksen kieltämänä, jos se asialli-

Valiokunnan lausunto PeVL 18/2025 vp

sesti merkitsisi toisiin kohdistuvaa syrjintää (HE 309/1993 vp, s. 44/I, ks. myös PeVL 2/2025 vp, kappale 5, PeVL 4/2016 vp, s. 3, PeVL 28/2009 vp, s. 2/II).

(6) Perustuslain 6 §:n 2 momentti ei toisaalta kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi syrjintäsäännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaan erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (HE 309/1993 vp, s. 44/I). Perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulle erilaisen kohtelun mahdollistavalle hyväksyttävälle perusteelle asetettavat vaatimukset ovat valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVL 31/2013 vp, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2). Hyväksyttävän perusteen on valiokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (ks. esim. PeVL 44/2010 vp, s. 5—6). Henkilöihin kohdistuvat erottelut eivät saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 57/2016 vp, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 60/2002 vp, s. 4, PeVL 18/2006 vp, s. 6).

(7) Esityksessä ehdotettua 65 vuoden ikärajaa perustellaan etenkin sillä, että ikääntyneellä väestöllä on suurempi tarve terveydenhuollon palveluille korkeamman sairastavuuden vuoksi eikä heillä ole käytettävissään työterveyshuollon palveluita. Esityksen mukaan 65 vuotta täyttäneiden lääkärikäynneistä merkittävä osuus toteutuu julkisessa perusterveydenhuollossa. Lisäksi 65 vuotta täyttäneillä on käytettävissään vähemmän rinnakkaisia terveydenhuoltojärjestelmiä ja pienemmällä osalla on yksityisiä terveysvakuutuksia, joiden turvin he voisivat asioida yksityisessä terveydenhuollossa. Tällaisia perusteluja voidaan perustuslakivaliokunnan mielestä pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hallituksen esityksen perusteella lainsäädännön tavoiteltujen vaikutusten toteutumiseen liittyy myös epävarmuuksia.

(8) Perustuslakivaliokunta kiinnittää sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta huomiota siihen, että ehdotettu vastaanottokäyntien, näytteenoton ja tutkimuksien korvattavuus sairausvakuutuksesta olisi määrällisesti rajattu. Nyt ehdotetun sääntelyn myötä henkilöihin kohdistuvat erottelut eivät ole mielivaltaisia eivätkä erot ihmisten välillä muodostu kohtuuttomiksi. Ehdotettu ikään perustuva erilainen kohtelu ei siten muodostu ongelmalliseksi perustuslain 6 §:n kannalta.

(9) Hallituksen esityksessä (s. 56) arvioidaan, että ehdotetut muutokset saattavat vaikuttaa hoitoon pääsyyn eri alueilla eri tavoin. Tältä osin perusteluissa viitataan yhtäältä yksityisten terveydenhuollon palveluiden saatavuuteen eri paikkakunnilla ja toisaalta korvauksen piirissä myös oleviin etäpalveluihin ja oikeuteen matkakorvaukseen palveluntuottajan luokse tehdystä, Kela-korvattavasta käynnistä. Perustuslakivaliokunta korostaa, että muutoksen vaikutuksia tulee seurata tiiviisti ja mahdollisiin epäkohtiin puuttua sääntelyä muuttamalla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 18/2025 vp

Helsingissä 21.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala